

Nr 368.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 31 maj 1918 innefattande särskilda bestämmelser angående rätten till inmutning inom vissa län; given Stockholms slott den 14 mars 1919.

Under åberopande av bilagda i statsrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 31 maj 1918 innefattande särskilda bestämmelser angående rätten till inmutning inom vissa län.

GUSTAF.

Eliel Löfgren.

Förslag

till

Lag

om fortsatt tillämpning av lagen den 31 maj 1918 innefattande särskilda bestämmelser angående rätten till inmutning inom vissa län.

Härigenom förordnas, att det förbud, som i 1 § lagen den 31 maj 1918 innefattande särskilda bestämmelser angående rätten till inmutning inom vissa län stadgas mot inmutning för annans än kronans räkning, vilket förbud gäller till den 1 oktober 1919, skall äga fortsatt giltighet till den 1 oktober 1920 samt att övriga bestämmelser i sagda lag skola äga tillämpning med avseende å inmutning, som i samma bestämmelser avses, där denna sökes före sistnämnda dag.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1919.

*Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
fredagen den 14 mars 1919.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER.
Statsråden: PETERSSON,
 SCHOTTE,
 PETRÉN,
 NILSON,
 LÖFGREN,
 friherre PALMSTIERNA,
 RYDÉN,
 UNDÉN,
 THORSSON.

Chefen för justitiedepartementet statsrådet Löfgren anförde:

»Sedan till följd av den under kristiden inträdda bristen å vissa metaller, särskilt koppar, nickel och svavelkis, fråga uppstått om upphävande av det enligt lagen den 27 mars 1917 stadgade förbud för enskilda att erhålla inmutning å viss kronojord inom Norrbottens, Västerbottens och Jämtlands län, vann denna fråga sin lösning vid 1918 års riksdag, som antog ett av Kungl. Maj:t framlagt förslag till lag i ämnet. Den 31 maj 1918 utfärdades med anledning härav lag innefattande särskilda bestämmelser angående rätten till inmutning inom vissa län, vilken lag trätt i kraft den 15 juni 1918. Genom denna lag upphävdes lagen den 27 mars 1917 och frigavs rätten till inmutning å ifrågavarande kronojord utom beträffande järnmalm, i fråga varom enahanda förbud som ovan sagts stadgades i 1 § av lagen den 31 maj 1918. I avbidan

på genomförandet av en ny allmän gruvlagstiftning erhöll sistnämnda lag allenast provisorisk giltighet, och stadgades i sådant avseende i lagens slutbestämmelser, att det i 1 § omförmälda förbud mot inmutning av järnmalmsfyndighet för annans än kronans räkning skulle upphöra att gälla den 1 oktober 1919 samt att lagens övriga bestämmelser icke skulle tillämpas med avseende å inmutning, som söktes efter sistnämnda dag, allt så framt ej Kungl. Maj:t med riksdagen annorlunda förordnade.

Då frågan om en ny allmän gruvlagstiftning icke kan antagas hinna få sin lösning, innan lagens giltighetstid, i den mån densamma genom berörda slutbestämmelser begränsats, går till ända, har spørsmålet om utsträckning av samma tid kommit under övervägande, och hava i detta avseende utlåtanden infordrats från kommerskollegium, Kungl. Maj:ts befallningshavande i Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län, chefen för Sveriges geologiska undersökning, bergmästaren i norra bergmästardistriktet C. I. Asplund samt kommissionen för undersökning av vissa mineralfyndigheter å kronojord.

Bergmästaren i norra bergmästardistriktet.

Bergmästaren Asplund har i skrivelse den 20 februari 1919 redogjort för verkningarna av ifrågavarande lag under tiden efter dess ikraftträdande och i sådant avseende uppgivit, att under berörda tid utfärdats följande antal mutsedlar, dels å nyupptäckta, dels å sönade fyndigheter å kronojord inom de tre län, som berördes av lagen:

Norrbottens län	320	nyupptäckta,	220	sönade fyndigheter,	summa	540
Västerbottens »	51	»	115	»	»	166
Jämtlands »	7	»	33	»	»	40

Summa summarum 378 nyupptäckta, 388 sönade fyndigheter, summa 746

Fördelningen av sönade och nyupptäckta fyndigheter på olika slag av inmutningsbara mineral hade inom de olika länen varit följande:

Antal mutsedlar.

Mineralarter:	Norrbottens län.		Västerbottens län.		Jämtlands län.		Summa.	
	Nya fyndigheter.	Sönade fyndigheter.	Nya fyndigheter.	Sönade fyndigheter.	Nya fyndigheter.	Sönade fyndigheter.	Nya fyndigheter.	Sönade fyndigheter.
Apatit	29	29	—	—	—	—	29	29
Magnesit	16	—	—	—	—	—	16	—
Grafit	21	75	—	—	—	—	21	75

M i n e r a l a r t e r :	Norrhottens län.		Västerhottens län.		Jämtlands län.		Summa.	
	Nya fyndigheter.	Sönade fyndigheter.	Nya fyndigheter.	Sönade fyndigheter.	Nya fyndigheter.	Sönade fyndigheter.	Nya fyndigheter.	Sönade fyndigheter.
Svavelkis	3	5	4	—	—	—	7	5
Svavelkis och Apatit	11	—	—	—	—	—	11	—
Svavelkis och magnetkis	7	—	—	—	—	—	7	—
Koppar	57	45	9	72	1	6	67	123
Koppar och svavelkis	7	—	13	1	—	—	20	1
Koppar och magnetkis	45	9	6	—	—	—	51	9
Koppar och grafit	18	—	—	—	—	—	18	—
Molybden	3	20	—	—	—	—	3	20
Koppar och molybden	34	—	—	—	—	—	34	—
Koppar, magnetkis, svavelkis, arsenikkis m. m.	—	—	—	3	—	—	—	3
Koppar, magnetkis, svavelkis, arsenikkis och kobolt	—	6	—	—	—	—	—	6
Koppar och bly	7	—	—	—	—	—	7	—
Koppar, bly och magnetkis	—	—	10	—	—	—	10	—
Koppar, bly och zink	—	—	1	—	—	—	1	—
Koppar och kobolt	—	7	—	—	—	—	—	7
Arsenikkis m. m.	—	—	—	30	—	—	—	30
Silver	—	13	—	—	—	—	—	13
Bly	25	—	—	—	5	3	30	3
Arsenik, bly, silver	—	3	—	—	—	—	—	3
Bly och silver	37	8	—	—	—	—	37	8
Bly och zink	—	—	4	—	—	—	4	—
Mangan	—	—	4	—	—	—	4	—
Krom	—	—	—	9	—	24	—	33
Nickel	—	—	—	—	1	—	1	—
Summa	320	220	51	115	7	33	378	368

Bergmästaren Asplund har därjämte uppgivit, att av ovan angivna mutsedlar följande blivit utfärdade på grund av ansökningar, som inkommit första dagen, då inmutning enligt den provisoriska lagen varit tillåten eller den 15 juni 1918, nämligen 196 å nyupptäckta och 339 å sönade fyndigheter eller tillsammans 535, motsvarande 72 procent av hela antalet utfärdade mutsedlar. Samtliga dessa och dessutom åtmin-

stone de under de närmast påföljande dagarna inmutade fyndigheterna, utgörande till och med den 20 juni 1918 22 nyupptäckta och 11 sönade fyndigheter, eller tillsammans 568, av vilka 218 uppgivits såsom nyupptäckta, hade utan tvivel varit kända redan före den provisoriska lagens tillkomst. Det vore således högst 160 såsom nyupptäckta angivna fyndigheter, som möjligen kunde vara tillkomna på grund av efter lagens ikraftträdande igångsatta malmletningar, men i själva verket torde antalet helt och hållet nyupptäckta vara långt mindre. Så vitt bergmästaren hade sig bekant, hade icke heller i allmänhet några mera ingående undersökningar av de inmutade fyndigheterna under 1918 blivit verkställda. Endast ett malmfält, Nunasvaara grafitfält inom Jukkasjärvi socken, varå före lagens tillkomst begärts koncession, som dock avslagits, hade varit föremål för utmålsförrättning, varvid lagts 15 utmål.

Beträffande frågan om prolongation av lagen har bergmästaren Asplund anfört, att då det på grund av lagen framkallade enskilda initiativet för malmers uppletande och undersökning givetvis under det första året efter lagens ikraftträdande mest inriktat sig på upptagande av övergivna eller, under den tid inmutningsförbud varit rådande, påträffade fyndigheter, torde man få taga för givet, att, sedan dessa fyndigheter blivit besiktigade och de sämre av dem utrangerade, arbetet ett kommande år skulle mera ägnas åt eftersökandet av nya fyndigheter, varigenom bättre resultat än som hittills ernåtts möjligen kunde förväntas. Under sådana förhållanden och då vårt land, även om en större del av den nuvarande stora bristen syntes för den närmaste framtiden kunna täckas genom import utifrån, allt fortfarande saknade kända tillgångar av de malmer, som enligt lagen gjorts inmutningsbara även å kronojord, i tillräcklig mängd för tillgodoseende av landets normala behov, så syntes alla skäl tala för att ifrågavarande lag förlängdes ytterligare någon tid. Skulle inom den närmaste tiden den under utredning varande frågan om ny gruvlagstiftning för fyndigheter å kronojord bliva slutgiltigt avgjord, kunde det ju vara lämpligt att förlänga lagen till dess denna nya gruvlagstiftning trätt i kraft. Men då detta icke torde kunna förväntas ske före utgången av år 1920, så syntes det lämpligare, att lagen förlängdes på ett år eller till den 1 oktober 1920. Det bleve då möjligt för statsmakterna att under 1920 års riksdag taga under övervägande, huruvida skäl föreläge att ytterligare förlänga lagen, och torde vid denna tid hava kunnat insamlas ett rikhaltigare erfarenhetsmaterial för bedömning av en del viktiga bestämmelser rörande tillvaratagandet av kronans och det allmännas intressen, som torde komma att utgöra huvudsyftet med den blivande definitiva gruvlagstiftningen.

Kommerskollegium har i utlåtande den 26 februari 1919, under hänvisning till vad bergmästaren Asplund i ovannämnda skrivelse anfört, såsom sin mening uttalat, att ett förordnande om fortsatt tillämpning av ifrågavarande lag vore av förhållandena påkallat. I fråga om för vilken tid sådant förordnande nu borde meddelas, ville det synas kollegium, att detta lämpligen icke borde ske för längre tid än ytterligare ett år eller till den 1 oktober 1920.

Kommerskollegium.

Chefen för Sveriges geologiska undersökning har i sitt den 27 februari 1919 avgivna yttrande erinrat, hurusom lagens syfte vore att sporra till bekantgörande och eftersökande av fyndigheter av sådana malmer, som i vårt land förekomme i otillräcklig mängd, och på vilka i synnerhet under världskriget rått påfallande brist. Särskilt torde man hava hoppats få uttrönt, huruvida under den långa tid, som inmutningsförbudet å kronomark inom de nordligaste länen varit rådande, sådana fyndigheter uppdagats men av upptäckarna hemlighölles i avvaktan på ny lagstiftning. Erfarenheten från den tid, under vilken lagen varit gällande, talade icke för tillvaron av mera betydande hemlighållna sådana förekomster. Större delen av de inmutningar, som tagits med ledning av densamma, avsåge sedan gammalt kända och sönade, efter allt att döma mindre betydande förekomster, och ingen av de nyupptäckta fyndigheterna hade ännu bevisats vara av större betydelse. Givetvis vore emellertid lagens giltighetstid för kort, för att några mera uttömmande resultat under densamma skulle kunna förväntas av letandet efter *nya* malmfyndigheter, och därför föreläge också möjligheten, att en utsträckning av tiden för lagens tillämpning kunde komma att föranleda upptäckandet av sådana förekomster av värde. På grund härav och då det fortfarande, om än i mindre trängande grad än under krigsåren, måste anses vara av stort allmänt intresse, att verkligt betydande förekomster av sådana malmer, på vilka landet lede brist, bleve uppdagade, syntes det önskvärt, att den ifrågavarande lagen finge äga giltighet, till dess ny gruvlagstiftning komme till stånd. Detta syntes så mycket mer kunna förordas, som kronans intressen enligt samma lag syntes väl tillgodosedda. Otivvelaktigt kunde i vissa fall försök göras att kringgå inmutningsförbudet på järnmalm genom att begära mutsedel å en på kronomark belägen järnmalmsfyndighet under föregivande av att den innehölle något annat enligt lagen inmutningsbart mineral. På grund av lagens bestämmelser torde sådana försök dock näppeligen kunna leda till menligare påföljder, än att vissa å kronomark belägna järnmalmsfyndigheter bleve till sin utsträckning och beskaffenhet undersökta på enskild

Chefen för Sveriges geologiska undersökning.

bekostnad, i förhoppning att antingen enligt ifrågavarande lag inmutningsbara mineral där kunde anträffas i brytvärd mängd eller att inmutaren genom sina arbeten skulle kunna tillförsäkra sig företrädesrätt gent emot andra enskilda efter ny gruvlags trädande i kraft. Med stöd av det anförda hemställdes, att lagen måtte förordnas att gälla, till dess ny gruvlag komme att träda i kraft.

Kommissionen för undersökning av vissa mineralfyndigheter å kronojord.

Kommissionen för undersökning av vissa mineralfyndigheter å kronojord har i skrivelse den 24 februari 1919 framhållit, att, då inmutning enligt lagen icke finge sökas efter den 1 oktober 1919 samt de inmutningar, som under 1918 meddelats på grund av lagen, efter vad kommissionen hade sig bekant, under 1918 blivit mycket litet undersökta, endast sommaren 1919 skulle återstå för vederbörande inmutare att undersöka sina fyndigheter och i händelse av behov komplettera sitt område med nya inmutningar. En tid av endast en sommar för de inmutade fyndigheternas undersökning och särskilt för fastställande om ytterligare inmutningar erfordrades för täckande av hela de anträffade fyndigheternas utsträckning ansåge kommissionen vara väl kort och ville redan av denna hänsyn tillstyrka, att tiden för inmutning enligt lagen förlängdes. Ehuru kristiden och den överhängande bristen av sådana mineral, som i lagen avsåges, syntes närma sig sitt slut, kvarstode dock det förhållande, att landet icke kunde försörja sig självt med de metaller, vilkas malmer enligt lagen varit inmutningsbara. Under sådant förhållande syntes det kommissionen synnerligen oklokt att helt tvärt avbryta den malmletning, som genom lagen otvivelaktigt kommit i gång här och var uti bygderna, och ville kommissionen på det livligaste tillstyrka, att lagens giltighetstid förlängdes tills den väntade nya gruvlagstiftningen definitivt ordnat förhållandena angående fyndigheter å kronomark.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Västerbottens och Norrbottens län.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Västerbottens och Norrbottens län hava i avgivna utlåtanden tillstyrkt prolongation av lagen, och har befallningshavanden i sistnämnda län därvid upplyst, att utmåsläggning blivit inom länet verkställd allenast beträffande 15 fyndigheter, som inmutats enligt förevarande lag.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Jämtlands län.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Jämtlands län har i skrivelse meddelat, att efter lagens ikraftträdande med stöd av densamma till befallningshavanden ingivits fem mutsedlar angående kopparmalmsfyndigheter men att, såvitt befallningshavanden hade sig bekant, dock icke

någon av dessa fyndigheter ännu varit föremål för bearbetning. Befallningshavanden har därjämte erinrat, hurusom anledningen till lagens tillkomst huvudsakligen varit att söka i den till följd av kriget framkallade bristen på vissa mineral, särskilt kopparmalm, nickelmalm och svavelkis. När denna anledning bortfallit, syntes därför den provisoriska lagstiftningen icke längre vara av behovet påkallad. Den brist på ifrågakomna mineral, som under de senare åren gjort sig gällande, torde väl ännu icke få anses hävd, men genom den möjlighet till import, som numera yppats, torde det kunna förväntas att landets behov av dessa råvaror inom kort skulle kunna nöjaktigt tillgodoses. På grund av vad sålunda anförts hölle befallningshavanden före, att för Jämtlands läns vidkommande grundad anledning icke föreläge att utsträcka lagens giltighet utöver den tid, som redan blivit i lagen bestämd. I sådant fall syntes dock lagen den 27 mars 1917 om inskränkning i inmutningsrätten böra förnyas.

Lika med de myndigheter, som tillstyrkt prolongation av förevarande lag, och på de av dessa anförda skäl anser jag, att lagen bör erhålla utsträckt giltighet. Då det är ovisst, vid vilken tidpunkt en ny allmän gruvlagstiftning kan komma att träda i kraft — förslag till dylik lagstiftning kan tidigast väntas bliva framlagt vid 1920 års riksdag — synes det ej vara lämpligt, att frågan om förevarande lags giltighet göres beroende av nämnda tidpunkt, utan torde lagens nya giltighetstid böra bestämmas till ett år, räknat från och med den 1 oktober 1919.

Departementschefen.

I enlighet med vad jag sålunda anført har jag låtit inom justitiedepartementet utarbete ett förslag till lag om fortsatt tillämpning till den 1 oktober 1920 av förevarande lag.

Då i övergångsbestämmelserna till sistnämnda lag stadgas, att Kungl. Maj:ts med riksdagen äger förordna om lagens prolongation, med vilket stadgande, på sätt framgår av lagrådets utlåtande över det till lagrådet remitterade förslaget till samma lag, avses, att beslut i nyss berörda avseende må kunna fattas utan iakttagande av den i § 87 regeringsformen stadgade ordning, torde det ej vara erforderligt, att lagrådets yttrande inhämtas över det nu upprättade lagförslaget.»

Föredraganden uppläste härefter ett förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 31 maj 1918 innefattande särskilda bestämmelser angående rätten till inmutning inom vissa län; och hemställde föredraganden, att förslaget måtte genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdde hemställan täcktes Hans Maj:t Konungen lämna bifall; och skulle till riksdagen avlåtas proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Adil Wifvesson.
